Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
YVES BOT
esitatud 12. mail 2016[1]

Liidetud kohtuasjad C-78/16 ja C-79/16

Giovanni Pesce jt (C-78/16),
Cesare Serinelli jt (C-79/16)
versus
Presidenza del Consiglio dei Ministri (C-79/16),
Presidenza del Consiglio dei Ministri – Dipartimento della Protezione Civile,
Commissario Delegato per Fronteggiare il Rischio Fitosanitario connesso alla Diffusione della Xylella nel Territorio della Regione Puglia,
Ministero delle Politiche Agricole Alimentari e Forestali,
Regione Puglia

(eelotsusetaotlused, mille on esitanud Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus, Itaalia))

Eelotsusetaotlus — Direktiiv 2000/29/EÜ — Taimetervisekaitse kahjulike organismide Euroopa Liitu sissetoomise vastu — Rakendusotsus 2015/789/EL Xylella fastidiosa liitu sissetoomise ja seal levimise vältimise kohta — Peremeestaimede kõrvaldamine, olenemata nende tervislikust seisundist — Proportsionaalsus — Õigus saada hüvitist

I. **Sissejuhatus**

1. *Xylella fastidiosa* on taimehaigusi tekitav ehk fütopatogeenne bakter, mis ründab paljude kultuur- või metsikute taimede juhtkimpe[2] ning võib põhjustada taimede surma kuivamise tõttu[3].

2. Seda Põhja- ja Lõuna-Ameerikas[4] endeemilist bakterit täheldati Euroopas esimest korda 2013. aasta oktoobris Apuulia maakonnas (Itaalia) oliivipuudel, enne kui 2015. aasta juulis teatati selle esinemisest Korsikal (Prantsusmaa) eksootilistel ilupõõsastel, nagu ka Hispaanias leetpõõsa taimedel, seejärel sama aasta oktoobris Ranniku-Alpide departemangus (Prantsusmaa) samadel põõsastel mis Korsikal.

3. Kuna bakter on geneetiliselt mitmekesine, on sellel mitu alaliiki, mis igaüks ründab eri taimi[5]. Bakteri looduslik levimisviis on edasikandumine nakatunud taimede mahlast toituvate väikeputukatega.

1 — Algkeel: prantsuse.

2 — Bakter areneb taimede ksüleemis, kus ta moodustab kogumeid, mis võivad kimbu sooni ummistada ja piirata taimemahla liikumist.

3 — Praegu ei arutle ma bakteri ja kuivamise vahelise põhjusliku seose üle, mille juurde tulen hiljem tagasi.

4 — XIX sajandi lõpus California viinapuid rängalt tabanud bakterit kirjeldas esimest korda 1892. aastal taimehaiguste uurija Newton B. Pierce (vt Pierce, N. B., „The California vine disease“, U.S. Department of Agriculture, Division of Vegetable Pathology, Bulletin nr 2), kust tuleb ka viinapuu kiiresti ära kuivamisele antud nimi „Pierce'i haigus“.

5 — Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) ajakohastatud nimekirjas on 359 selle bakteri suhtes vastuvõtlikku taimeliiki (vt 20. novembril 2015 ajakohastatud Xylella fastidiosa peremeestaimede andmebaas, mis on käesoleva ettepaneku koostamise ajal kättesaadav EFSA veebisaidil aadressil http://www.efsa.europa.eu/fr/efsajournal/pub/4378).

4. Itaalias on *Xylella fastidiosa* rünnaku all peamiselt oliivipuu, mis on Vahemere rannikuriikides märkimisväärse majandusliku [6], kultuurilise [7] ja keskkonnaalase tähtsusega puu. Kui ennetusmeetmed, mille hulgas on puude mahavõtmine, on tekitanud hirmupaanikat piirkondades, mida bakter on juba tabanud, siis selle leviku oht on põhjustanud tõsist muret sellest seni veel pääsenud piirkondades.

5. Euroopa Komisjon võttis bakteri likvideerimiseks vastu strateegia, mida iseloomustab rakendatud abinõude järk-järgult rangemaks muutmine.

6. 2014. aasta veebruarist 2015. aasta detsembrini võeti järjest vastu neli rakendusotsust nõukogu 8. mai 2000. aasta direktiivi 2000/29/EÜ taimedele või taimsetele saadustele kahjulike organismide ühendusse sissetoomise ja seal levimise vastu võetavate kaitsemeetmete kohta [8] alusel ja konkreetsemalt selle artikli 16 lõike 3 kolmanda lause alusel, millega on komisjonil lubatud vastu võtta „vajalikke meetmeid“ muu hulgas juhul, kui tuvastatakse selle direktiivi I lisa A osa I peatükis loetletud kahjureid, mille hulgas on bakter *Xylella fastidiosa* (Well et Raju).

7. Oma esimese, 13. veebruari 2014. aasta rakendusotsusega 2014/87/EL [9] keelas komisjon istutamiseks ette nähtud taimi Lecce provintsist (Itaalia) välja vedada, tegi ettekirjutuse teha iga-aastaseid ametlikke vaatlusi, et tuvastada *Xylella fastidiosa* esinemist, ja kohustas liikmesriike tagama, et kui keegi saab teadlikuks kõnealuse organismi esinemisest või kui tal on põhjust kahtlustada selle esinemist, teavitab see isik pädevat ametiasutust kümne kalendripäeva jooksul.

8. Oma teise, 23. juuli 2014. aasta rakendusotsusega 2014/497/EL [10] piiras komisjon *Xylella fastidiosa* peremeestaimede liikumist ja seadis nende liitu sissetoomisele mitmesugused tingimused, kui need on pärit kolmandatest riikidest, kus bakterit teadaolevalt esineb. Bakteri likvideerimiseks ja selle leviku tõkestamiseks kehtestas komisjon peale selle liikmesriikidele kohustuse rajada vajaduse korral „piiristatud alad“, mis koosnevad „nakatunud vööndist“ ja „puhvertsoonist“, milles liikmesriigid peavad muu hulgas kõrvaldama kõik taimed, millel ilmneb nähtusid, mis viitavad nakatumisele või võimalikule nakatumisele, nagu ka kõik taimed, mis võivad tõenäoliselt nakatuda.

9. Kolmanda, 18. mai 2015. aasta rakendusotsusega (EL) 2015/789 [11] komisjon kõigepealt täiendas EFSA 6. jaanuaril 2015 avaldatud teadusliku arvamuse taimetervise riski kohta, mida põhjustab *Xylella fastidiosa* (Wells et al.), nakkusele vastuvõtlike taimeliikide nimekirja ja, arvestades olukorda Itaalia lõunaosas, tegi ettekirjutuse, et nakatunud tsoon peab hõlmama kogu Lecce provintsi, ning nakatunud tsooni ümber peab olema vähemalt 10 kilomeetri laiune puhvertsoon. Komisjon täpsustas seejärel, mis laadi „likvideerimismeetmed“ tuleb piiritletud alal võtta, kohustades asjaomast liikmesriiki viivitamatult kõrvaldama 100 meetri raadiuses nakatunud taimede ümbert mitte ainult taimed, mis on teadaolevalt nakatunud ja millel ilmneb nähtusid, mis viitavad nakatumisele või võimalikule nakatumisele, vaid ka „peremeestaimed“ – olenemata nende tervislikust seisundist –, mis on määratletud bakteri Euroopast pärit isolaatide suhtes vastuvõtlike taimedena [12].

6 — Arvestades õlitootmise tähtsust puudutatud piirkondades. Euroopa Liit toodab nimelt üle 75% maailma oliiviõlitoodangust, millest ainuüksi Hispaania Kuningriik, maailma suurim tootja, moodustab 45%. Itaalia Vabariik on suuruselt teine tootja maailmas.

7 — Oliivipuud peetakse Vahemere maades traditsiooniliselt väga sümboolseks puuks, millel on arvukalt väärtusi. Nagu seda on kirjeldanud Gabriele D'Annunzio (D'Annunzio, G., „Aux Oliviers“, Poésies, 1878–1893, itaalia keelest tõlkinud Hérelle, G., Lévy, Paris, 1912):

„Oo pühad puud, oliivipuud, kes te lõunamaises kohutavas lõõsas teraselt kuulate merd [...],
[...] valage teist kiirguvat rahu, valage oma võrratut rahu lahkelt mu südamesse,
[...] teie, kes te piiritus taevasinas olete nii suursuguselt väärikad, et mulle kangastub muistne jumalanna Pallas Ateena!“

8 — EÜT 2000, L 169, lk 1; ELT eriväljaanne 03/29, lk 258. Direktiivi on muudetud nõukogu 28. novembri 2002. aasta direktiiviga 2002/89/EÜ (EÜT 2002, L 355, lk 45; ELT eriväljaanne 03/38, lk 3, edaspidi „direktiiv 2000/29“).

9 — Rakendusotsus Xylella fastidiosa (Well et Raju) liidus leviku vastu võetavate meetmete kohta (ELT 2014, L 45, lk 29).

10 — Rakendusotsus Xylella fastidiosa (Well et Raju) liitu sissetoomise ja seal leviku vastu võetavate meetmete kohta (ELT 2014, L 219, lk 56).

11 — Rakendusotsus Xylella fastidiosa (Wells et al.) liitu sissetoomise ja seal levimise vastu võetavate meetmete kohta (ELT 2015, L 125, lk 36).

12 — Vt rakendusotsuse 2015/789 artikli 1 punkt c.

10. Kuna komisjon tuvastas, et bakteri likvideerimine Lecce provintsis ei olnud enam võimalik, nägi ta ette, et vastutav ametiasutus võib otsustada kohaldada likvideerimismeetmete asemel lihtsaid „leviku piiramise meetmeid“, et „vähendada bakteriinokulumi kogust […] ning hoida vektori populatsioon võimalikult madalal tasemel“ [13]. Need meetmed seisnesid peamiselt selles, et kõrvaldati viivitamatult vähemalt kõik taimed, mille nakatumine bakteriga oli tuvastatud, kui need asusid nakatumisest vabade kohtade, erilise kultuurilise, sotsiaalse või teadusliku väärtusega taimede kasvukohtade lähedal või kuni 20 km kaugusel piirist, mis eraldab leviku tõkestamise ala liidu ülejäänud territooriumist.

11. Lõpuks neljanda, 17. detsembri 2015. aasta rakendusotsusega (EL) 2015/2417 [14] muutis komisjon rakendusotsust 2015/789, et võtta arvesse teaduslike teadmiste arengut ja kehtestas hädaolukordadele reageerimise plaanid iga liikmesriigi tasandil, et parandada bakteri tõrjet.

12. Itaalia ametivõimud võtsid komisjoni otsuste rakendamiseks mitmesuguseid meetmeid.

13. Regione Puglia (Apuulia maakond) võttis Apuulia maakonna valitsuse 29. oktoobri 2013. aasta otsusega nr 2023 kiireloomuliste meetmete kohta „Oliivipuu kiiresti kuivamise kompleksiga“ seostatud karantiini vajava bakteri *Xylella fastidiosa* ennetamiseks, kontrollimiseks ja likvideerimiseks (deliberazione della Giunta Regionale della Puglia n. 2023 – recante misure di emergenza per la prevenzione, il controllo e la eradicazione del batterio da quarantena *Xylella fastidiosa* associato al „Complesso del disseccamento rapido dell'olivo“) kiireloomulised meetmed bakteri ennetamiseks ja likvideerimiseks vastavalt direktiivi 2000/29 artikli 16 lõikele 1.

14. Rakendusotsusega 2014/497 ette nähtud meetmed viidi ellu põllumajandus-, toidu- ja metsanduspoliitika ministri 26. septembri 2014. aasta dekreediga (decreto del Ministro delle Politiche Agricola Alimentari e Forestali) [15].

15. 10. veebruaril 2015 võttis Presidenza del Consiglio dei Ministri (ministrite nõukogu juhatus) tulenevalt Apuulia maakonna valitsuse 5. septembri 2014. aasta otsusest nr 1842 (deliberazione della Giunta Regionale della Puglia n. 1842 – di richiesta di dichiarazione dello stato di emergenza fitosanitaira straordinaria) taotluse kohta kuulutada välja erakorraline taimetervise hädaolukord vastu otsuse, millega kuulutati karantiini vajava haigusttekitava bakteri *Xylella fastidiosa* leviku tõttu Apuulia maakonna territooriumil välja hädaolukord.

16. Presidenza del Consiglio dei Ministri – Dipartimento della Protezione Civile (ministrite nõukogu juhatuse tsiviilkaitseosakond) 11. veebruari 2015. aasta määrusega nr 225 (ordinanza della Presidenza del Consiglio dei Ministri – Dipartimento della Protezione Civile n. 225) nimetati delegeeritud voliniku ametisse Apuulia maakonna Comandante del Corpo Forestale dello Stato (riigi metsaameti piirkondlik juht).

17. 16. märtsil 2015 võttis delegeeritud volinik vastu plaani põllumajandus-, toidu- ja metsanduspoliitika ministri 26. septembri 2014. aasta dekreedis ette nähtud meetmete võimalikult kiiremini rakendamiseks. Selles plaanis oli ette nähtud luua bakteri Lecce provintsist põhja poole leviku takistamiseks kaitsetsoon ja tulla toime olukorraga kõige enam puudutatud tsoonis, et kaitsta oliivikasvatust Salentos (Itaalia).

13 — Rakendusotsuse 2015/789 põhjendus 7.

14 — Rakendusotsus, millega muudetakse rakendusotsust 2015/789 (ELT 2015, L 333, lk 143).

15 — GURI nr 239, 14.10.2014.

18. Rakendusotsus 2015/789 rakendati põllumajandus-, toidu- ja metsanduspoliitika ministri 19. juuni 2015. aasta dekreediga [16] kiireloomuliste meetmete kohta *Xylella fastidiosa* (Wells e Raju) ennetamiseks, kontrollimiseks ja likvideerimiseks Itaalia Vabariigi territooriumil (decreto del Ministro delle Politiche Agricole Alimentari e Forestali – recante misure di emergenza per la prevenzione, il controllo e l'eradicazione di nel territorio della Repubblica italiana).

19. Selle dekreedi artiklites 8 ja 9 on sisuliselt korratud vastavalt selle rakendusotsuse likvideerimismeetmeid käsitleva artikli 6 ja leviku piiramise meetmeid käsitleva artikli 7 sisu.

20. Peale selle kohustatakse nimetatud dekreediga asjaomaste maade omanikke kandma likvideerimismeetmete rakendamise kulud, kusjuures Agenzia Regionale per le Attività Irrigue e Forestalil (Piirkondlik niisutustegevuse ja metsandusamet) on lubatud vajaduse korral tegutseda nende omanike asemel, kes keelduvad kuuletumast ja omal kulul tegutsemast.

21. 31. juuli 2015. aasta otsusega pikendas ministrite nõukogu hädaolukorra kestust veel 180 päeva võrra.

22. 30. septembril 2015 võttis delegeeritud volinik, kes oli 3. juulil 2015 esitanud ajutise plaani erakorraliste sekkumismeetmete rakendamiseks Oria omavalitsusüksuses (Itaalia), vastu uue hädaolukordadele reageerimise plaani, milles võeti sisuliselt üle 19. juuni 2015. aasta dekreediga ette nähtud meetmed.

23. 1. oktoobril 2015 tegi Apuulia Põllumajandusameti (Servizio Agricoltura della Regione Puglia) juht nende põllumajandusmaade, kus asuvad nakatunud oliivipuud, omanikele kohustuseks nakatunud puud, nagu ka kõik 100 meetri raadiuses nakatunud taimede ümber asuvad peremeestaimed maha võtta. Need kõrvaldamise otsused, mis tehti põhikohtuasja kaebajatele teatavaks 3. ja 4. oktoobril 2015, nägid samuti ette, et kui nad keelduvad kuuletumast, võidakse neile kohaldada täiendavaid karistusi, mis seisnevad selles, et nad peavad kandma *Xylella fastidiosa* likvideerimisega seotud kulud ja neile võidakse määrata halduskaristus.

24. Tribunale amministrativo regionale per il Laziole (Lazio maakonna halduskohus, Itaalia) esitatud kaebusega Presidenza del Consiglio dei Ministri (Ministrite nõukogu juhatus) (kohtuasi C-79/16), Presidenza del Consiglio dei Ministri – Dipartimento della Protezione Civile (Ministrite nõukogu juhatuse tsiviilkaitseosakond), Commissario Delegato per Fronteggiare il Rischio Fitosanitario connesso alla Diffusione della *Xylella* nel Territorio della Regione Puglia (*Xylella* levikuga Apuulia maakonna territooriumil seotud taimetervise riski tõrje delegeeritud volinik), Ministro delle Politiche Agricole Alimentari e Forestali (põllumajandus-, toidu- ja metsanduspoliitika minister) ning Regione Puglia (Apuulia maakond) vastu nõudsid Giovanni Pesce (kohtuasi C-78/16) ja Cesare Serinelli (kohtuasi C-79/16) ja teised kaebajad, kes on kõik Torchiarolo (Itaalia) omavalitsusüksuse territooriumil asuvate põllumajandusmaade omanikud, kõigis nendes kohtuasjades taimede kõrvaldamise otsuste, nagu ka kõikide neile otsustele eelnevate, nendega seotud või neile järgnevate aktide tühistamist.

25. Kuna Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus) kahtleb rakendusotsuse 2015/789 kehtivuses, mille alusel võeti riiklikud põhikohtuasja kaebajate poolt vaidlustatud meetmed, otsustas ta menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiiviga 2000/29[…] ning eelkõige selle artikli 11 lõikes 3, artikli 13c lõikes 7 ja artikli 16 lõigetes 1–3 ja 5 sätestatuga ning samuti proportsionaalsuse, loogika ja mõistlikkuse põhimõtetega on vastuolus rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõigete 2 ja 4 kohaldamine, nagu seda artiklit

16 — GURI nr 148, 29.6.2015, edaspidi „19. juuni 2015. aasta dekreet".

rakendatakse Itaalia õiguses [19. juuni 2015. aasta] dekreedi artikli 8 lõigetega 2 ja 4, kuivõrd nendega nähakse ette selliseid taimi, mis on analüüside alusel tunnistatud nakatunuks määratletud organismiga, ümbritsevalt 100 meetri raadiusega alalt peremeestaimede viivitamatu kõrvaldamine olenemata nende tervislikust seisundist, nähes samal ajal ette, et asjaomane liikmesriik peab enne lõikes 2 osutatud taimede kõrvaldamist tegema fütosanitaartöötluse, et likvideerida nimetatud organismi vektorid ja vektorite võimalikud peremeestaimed, kusjuures töötlus võib vajaduse korral hõlmata ka taimede kõrvaldamist?

2. Kas direktiiviga 2000/29[…] ning eelkõige selle artikli 16 lõikes 1 sisalduva väljendiga „vajalikud meetmed asjaomaste kahjulike organismide hävitamiseks või, kui see ei ole võimalik, nende leviku takistamiseks“ on vastuolus rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõike 2 kohaldamine, nagu seda rakendatakse Itaalia õiguses [19. juuni 2015. aasta] dekreedi artikli 8 lõikega 2, kuivõrd see näeb ette selliseid taimi, mis on analüüside alusel tunnistatud nakatunuks, ümbritsevalt 100 meetri raadiusega alalt peremeestaimede viivitamatu kõrvaldamise olenemata nende tervislikust seisundist?

3. Kas direktiivi 2000/29 artikli 16 lõigetega 1–3 ja 5 ning proportsionaalsuse, loogika ja menetlusnormide järgimise põhimõtetega on vastuolus rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõigete 2 ja 4, nagu neid rakendatakse Itaalia õiguses [19. juuni 2015. aasta] dekreedi artikli 8 lõigetega 2 ja 4, selline tõlgendus, mille kohaselt võib lõikes 2 ette nähtud likvideerimismeetme rakendamist nõuda enne ja sõltumata sama artikli 6 lõigetes 3 ja 4 ette nähtud abinõude ennetavast rakendamisest?

4. Kas ettevaatus-, sobivuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega on vastuolus rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõigete 2–4, nagu neid rakendatakse Itaalia õiguses [19. juuni 2015. aasta] dekreedi artikli 8 lõigetega 2 ja 4, kohaldamine nii, et nendega kohustatakse võtma meetmed peremeestaimede likvideerimiseks 100 meetri raadiuses taimede ümber, mis on osutunud organismiga [*Xylella fastidiosa*] nakatunuks, ilma kohase teadusliku põhjenduseta, mis tõendaks kindlalt põhjuslikku seost organismi esinemise ja nakatunuks peetavate taimede kuivamise vahel?

5. Kas ELTL artikli 296 teise lõiguga ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta[17] artikliga 41 on vastuolus rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõigete 2 ja 4 kohaldamine, kuivõrd nendega nähakse ette selliseid taimi, mis on analüüside alusel tunnistatud nakatunuks, ümbritsevalt 100 meetri raadiusega alalt peremeestaimede viivitamatu kõrvaldamine nende tervislikust seisundist olenemata, kui seda kõrvaldamist ei ole nõuetekohaselt põhjendatud?

6. Kas sobivuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega on vastuolus rakendusotsuse 2015/789 kohaldamine, nagu seda artiklit rakendatakse Itaalia õiguses [19. juuni 2015. aasta] dekreediga, kuivõrd see näeb ette peremeestaimede (olenemata nende tervislikust seisundist) – määratletud organismiga teadaolevalt nakatunud taimede, ja taimede, millel on organismiga [*Xylella fastidiosa*] võimalikule nakatumisele viitavad nähud või mille puhul kahtlustatakse selle organismiga nakatumist – kõrvaldamise, nägemata ette mingil kujul hüvitist omanikele, kes ei ole kõnealuse organismi leviku eest vastutavad?“

26. Kuna käesolevas eelotsusetaotluses seatakse kahtluse alla rakendusotsuse 2015/789 kehtivus, palutakse selles arutleda selle aluseks oleva küsimuse üle, nimelt, kas komisjon suutis selle otsuse vastuvõtmisega leida õiglase tasakaalu, ühelt poolt hoole tagada bakterist veel puutumata tsoonide kaitse ja teiselt poolt nende omanike või maaharijate huvide kaitse vahel, kelle maad asuvad juba nakatunud tsoonides.

17 — Edaspidi „harta“.

27. Käesolevas ettepanekus ma märgin, et asjaomane liikmesriik peab rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõikes 2 ette kirjutatud taimede kõrvaldamise meetme rakendama pärast seda, kui ta on teinud selle otsuse artikli 6 lõikes 4 ette nähtud fütosanitaartöötlused, ja et viimati nimetatud õigusnormis, mis vastab põhjendamiskohustuse nõudele, ette nähtud eri meetmed ei ole omavahel vastuolus.

28. Toon ühtlasi välja, et komisjon ei läinud oma direktiivi 2000/29 artikli 16 lõikest 3 tulenevatest rakendusvolitustest kaugemale ega ei rikkunud ettevaatus- või proportsionaalsuse põhimõtet, nähes ette peremeestaimede viivitamatu kõrvaldamise nende tervislikust seisundist olenemata 100 meetri raadiuses nakatunud taimede ümber.

29. Väidan, et harta artiklist 17 tulenevalt on hävitatud taimede omanikel õigus saada selle vara väärtusega mõistlikult proportsionaalset hüvitist ja et direktiivis 2000/29 ja rakendusotsuses 2015/789 sellekohaste sätete puudumist ei või tõlgendada niisuguse õiguse välistamisena. Sellest tulenevalt on minu arvates liikmesriigid, kes kohaldavad rakendusotsuse 2015/789 kohaselt meetmete vastu võtmisega liidu õigust, harta artikli 51 lõike 1 kohaselt kohustatud kehtestama hüvitamiskorra.

30. Järeldan sellest, et küsimuste analüüsimisel ei selgunud ühtegi elementi, mis võiks mõjutada rakendusotsuse 2015/789 kehtivust.

II. **Õiguslik raamistik**

A. *Direktiiv 2000/29*

31. Euroopa Liidu Nõukogu võttis 8. mail 2000 vastu direktiivi 2000/29, millega konsolideeriti nõukogu 21. detsembri 1976. aasta direktiiv 77/93/EMÜ taimedele või taimsetele saadustele kahjulike organismide ühendusse sissetoomise ja seal levimise vastu võetavate kaitsemeetmete kohta[18], mida oli mitu korda muudetud[19].

32. Direktiivi 2000/29 artiklis 16 on ette nähtud:

„1. Kõik liikmesriigid teatavad kirjalikult viivitamata komisjonile ja teistele liikmesriikidele igast nende territooriumil esinevast I lisa A osa I jaos või II lisa A osa I jaos nimetatud kahjulikust organismist või igast I lisa A osa II jaos või B osas või II lisa A osa II jaos või B osas nimetatud kahjuliku organismi avastamise juhtumist nende territooriumi sellises osas, kus nimetatud organisme varem ei ole esinenud.

Liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed asjaomaste kahjulike organismide hävitamiseks või, kui see ei ole võimalik, nende leviku takistamiseks. Liikmesriigid teatavad komisjonile ja teistele liikmesriikidele võetud meetmetest.

2. Kõik liikmesriigid teatavad kirjalikult viivitamata komisjonile ja teistele liikmesriikidele igast I või II lisas nimetamata, oma territooriumil varem tundmatu kahjuliku organismi tegelikust või oletatavast esinemisest. Liikmesriigid teatavad komisjonile ja teistele liikmesriikidele ka kaitsemeetmetest, mis on juba võetud või kavatsetakse võtta. Meetmed peavad muu hulgas olema niisugused, mis hoiaksid ära asjaomase kahjuliku organismi levimise ohu teiste liikmesriikide territooriumile.

18 — EÜT 1977, L 26, lk 20; ELT eriväljaanne 03/29, lk 258.

19 — Direktiivi on viimati muudetud komisjoni 26. mai 1999. aasta direktiiviga 1999/53/EÜ (EÜT 1999, L 142, lk 29).

Taimede, taimsete saaduste ja muude toodete saadetiste puhul, mis on pärit kolmandatest riikidest, kus arvatakse olevat ilmne oht lõikes 1 ja käesoleva lõike esimeses taandes osutatud kahjulike organismide sissetoomiseks ja levikuks, võtab asjaomane liikmesriik viivitamata vajalikud meetmed ühenduse territooriumi kaitsmiseks kõnealuse ohu eest ning teatab sellest komisjonile ja teistele liikmesriikidele.

Kui liikmesriigi arvates on olemas muu ilmne oht kui teises lõigus osutatu, teatab ta kirjalikult viivitamata komisjonile ja teistele liikmesriikidele meetmetest, mille võtmist ta sooviks. Kui liikmesriigi arvates ei võeta kõnealuseid meetmeid küllalt kiiresti, et vältida kahjulike organismide sissetoomist või levikut tema territooriumile, võib ta ajutiselt võtta kõik lisameetmed, mida ta käsitab vajalikuna, kuni komisjon võtab meetmed vastavalt lõikele 3.

Komisjon esitab 31. detsembriks 1992 nõukogule aruande kõnealuste sätete toimimise kohta koos oma ettepanekutega.

3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud juhtudel tutvub komisjon olukorraga võimalikult kiiresti alalise[s] taimetervise komitees. Kohapealsed uuringud võib teha komisjoni volitusel ning vastavalt artikli 21 asjakohastele sätetele. Kahjurite riski analüüsile või lõikes 2 viidatud juhtudel kahjurite riski esialgsele analüüsile tuginevaid vajalikke meetmeid, kaasa arvatud neid, mille abil saab otsustada, kas liikmesriikide võetud meetmed tuleks tühistada või tuleks neid muuta, võib kohaldada artikli 18 lõikes 2 sätestatud korras. Komisjon jälgib olukorra arengut ning tühistab eespool nimetatud meetmed või muudab neid sama korra kohaselt vastavalt olukorra kujunemisele. Seni kui meetmeid ei ole eespool nimetatud korras kohaldatud, võib liikmesriik jääda enda võetud meetmete juurde.

4. Vajaduse korral võetakse lõigete 1 ja 2 kohaldamise üksikasjalikud eeskirjad vastu vastavalt artikli 18 lõikes 2 sätestatud menetlusele.

5. Komisjon, kui teda pole informeeritud kooskõlas lõigetega 1 või 2 võetavatest meetmetest või kui ta peab neid meetmeid ebapiisavateks, võib kuni alalise taimetervise komitee istungini võtta kasutusele ajutisi kaitsemeetmeid, lähtudes esialgsest kahjurite riski analüüsist, selleks, et kahjurid hävitada või kui see pole võimalik, siis nende levikut piirata. Need meetmed esitatakse alalisele taimetervise komiteele nii kiiresti kui võimalik vastavalt artikli 18 lõikes 2 sätestatud menetlusele kinnitamiseks, muutmiseks või tühistamiseks.“

33. Direktiivi 2000/29 artiklis 18 on sätestatud:

„1. Komisjoni abistab nõukogu otsusega 76/894/EMÜ[20] asutatud alaline taimetervise komitee […]

2. Käesolevale lõikele viitamise korral kohaldatakse otsuse 1999/468/EÜ[21] artikleid 5 ja 7.

Otsuse 1999/468[…] artikli 5 lõikes 6 sätestatud ajaperioodi pikkuseks määratakse 3 kuud.

[…]“

34. Direktiivi 2000/29 I lisa A osa I peatüki punktis b on bakter *Xylella fastidiosa* (Well et Raju) märgitud kahjulike organismide hulgas, mille sissetoomine ja levitamine on kõigis liikmesriikides keelatud.

20 — 23. novembri 1976. aasta otsus, millega moodustatakse alaline taimetervise komitee (EÜT 1976, L 340, lk 25).

21 — Nõukogu 28. juuni 1999. aasta otsus, millega kehtestatakse komisjoni rakendusvolituste kasutamise menetlused (EÜT 1999, L 184, lk 23; ELT C 255, 21.10.2006, lk 4).

B. *Rakendusotsus 2015/789*

35. Rakendusotsuse 2015/789 artiklis 1 on mõiste „määratletud organism“ määratletud kui Euroopast ja mujalt kui Euroopast pärit *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) isolaadid. Lisaks on nimetatud artiklis eristatud selle rakendusotsuse I lisas loetletud „määratletud taimi“ ja selle II lisas loetletud „peremeestaimi“, millest esimesed on kõik taimed, mille puhul on teada nende vastuvõtlikkus määratletud organismi suhtes, samas kui peremeestaimed on taimed, mille puhul on teada nende vastuvõtlikkus ainult bakteri Euroopa isolaatide suhtes.

36. Rakendusotsuse 2015/789 artiklis 4 „Piiritletud alade kehtestamine“ on sätestatud:

„1. Kui määratletud organismi esinemine leiab kinnitust, piiritleb asjaomane liikmesriik vastavalt lõikele 2 viivitamata teatava ala […]

2. Piiritletud ala koosneb nakatunud tsoonist ja puhvertsoonist.

Nakatunud tsoon hõlmab kõiki taimi, mis teadaolevalt on nakatunud määratletud organismiga, kõiki taimi, millel on määratletud organismiga võimaliku nakatumise nähud, ning kõiki muid taimi, mis võivad olla määratletud organismiga nakatunud seetõttu, et nad paiknevad nakatunud taimede lähedal või pärinevad nakatunud taimedega samast tootmiskohast, kui see on teada, või on kasvanud nakatunud taimedest.

Seoses määratletud organismi esinemisega Lecce provintsis, peab nakatunud tsoon hõlmama vähemalt kogu provintsi.

Nakatunud tsooni ümbritseb puhvertsoon, mis on vähemalt 10 km lai.

Tsoonide täpne piiritlemine peab põhinema usaldusväärsetel teaduslikel põhimõtetel, määratletud organismi ja selle vektorite bioloogial ning sõltuma nakatumise tasemest, vektorite esinemisest ning määratletud taimede paiknemisest kõnealusel alal.

3. Kui puhvertsoonis leiab kinnitust määratletud organismi esinemine, tuleb nakatunud tsooni ja puhvertsooni piirid üle vaadata ja vastavalt vajaduse korrale muuta.

4. Liikmesriikide poolt vastavalt komisjoni rakendusotsusele 2014/917/EL[[22]] esitatavate teatiste alusel koostab komisjon piiritletud alade loetelu, ajakohastab seda ja edastab selle liikmesriikidele.

5. Kui artiklis 3 osutatud määratletud organismi uuringute ja artikli 6 lõikes 7 osutatud seire põhjal ei ole määratletud organismi avastatud viis aastat, võib piiritletud ala tühistada. Sellisel juhul teavitab asjaomane liikmesriik sellest komisjoni ja teisi liikmesriike.

[…]“

37. Rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 pealkirjaga „Likvideerimismeetmed“ kohaselt:

„1. Liikmesriik, kes on kehtestanud artiklis 4 osutatud piiritletud ala, peab võtma sellel alal meetmeid, mis on sätestatud lõigetes 2–11.

22 — Komisjoni 15. detsembri 2014. aasta rakendusotsus 2014/917/EL, millega sätestatakse üksikasjalikud eeskirjad nõukogu direktiivi 2000/29/EÜ rakendamiseks seoses kahjulikest organismidest teatamise ja liikmesriikide võetud või kavandatavate meetmetega (ELT L 360, 17.12.2014, lk 59).

2. Asjaomane liikmesriik kõrvaldab 100 m raadiuses taimedest, mis on analüüside alusel tunnistatud nakatunuks määratletud organismiga, viivitamatult:

a) peremeestaimed, hoolimata nende tervislikust seisundist;

b) taimed, mis on teadaolevalt nakatunud määratletud organismiga;

c) kõik taimed, millel ilmneb nähtusid, mis viitavad nakatumisele või võimalikule nakatumisele määratletud organismiga.

3. Asjaomane liikmesriik võtab proove määratletud taimedest, mis asuvad 100 m raadiuses igast nakatunud taimest, ja analüüsib neid vastavalt fütosanitaarmeetmete rahvusvahelisele standardile ISPM nr 31[…]

4. Asjaomane liikmesriik teeb enne lõikes 2 osutatud taimede kõrvaldamist asjakohase fütosanitaartöötluse, et likvideerida määratletud organismi vektorid ja taimed, mis võivad olla nakatunud selliste vektoritega. Töötlus võib vajaduse korral hõlmata taimede kõrvaldamist.

5. Asjaomane liikmesriik hävitab kohapeal või nakatunud tsoonis selleks ette nähtud lähedal asuvas kohas lõikes 2 osutatud nakatunud taimed ja taimeosad viisil, millega tagatakse määratletud organismi leviku vältimine.

[…]

9. Asjaomane liikmesriik võtab vajaduse korral meetmed kõigi selliste eriolukordade või komplikatsioonide lahendamiseks, mille puhul võib põhjendatult eeldada, et need takistavad, raskendavad või lükkavad edasi taimede likvideerimist, ja eelkõige meetmed, mis on seotud juurdepääsuga kõikidele nakatunud või nakkuskahtlusega taimedele ja nende põhjaliku hävitamisega, olenemata taimede asukohast, nende kuuluvusest riigi- või eraomandisse või nende eest vastutavast isikust või üksusest.

10. Asjaomane liikmesriik võtab kõik muud meetmed, mis võivad määratletud organismi likvideerimisele kaasa aidata, võttes arvesse standardit ISPM nr 9[…] ja rakendades kompleksset lähenemisviisi vastavalt põhimõtetele, mis on sätestatud standardis ISPM nr 14[…].

[…]“

38. Rakendusotsuse 2015/789 artiklis 7 pealkirjaga „Leviku tõkestamise meetmed“ on sätestatud:

„1. Erandina artiklist 6 võib üksnes Lecce provintsis asjaomase liikmesriigi vastutav ametiasutus otsustada kohaldada leviku tõkestamise meetmeid, mis on sätestatud lõigetes 2–6 […]

2. Asjaomane liikmesriik kõrvaldab viivitamatult vähemalt kõik taimed, mis on leitud olevat nakatunud määratletud organismiga, kui need asuvad järgmistes kohtades:

a) artikli 9 lõikes 2 osutatud tootmiskohtade lähedal;

b) kultuurilise, sotsiaalse või teadusliku väärtusega taimede kasvukohtade lähedal;

c) kuni 20 km kaugusel piirist, mis eraldab leviku tõkestamise ala liidu ülejäänud territooriumist.

Võetakse kõik vajalikud ettevaatusabinõud, et ära hoida määratletud organismi levik kõrvaldamise ajal ja hiljem.

3. Asjaomane liikmesriik võtab 100 m raadiuses lõikes 2 osutatud taimedest, mis on tunnistatud nakatunuks määratletud organismiga, proovid peremeestaimedest ja analüüsib neid vastavalt fütosanitaarmeetmete rahvusvahelisele standardile ISPM nr 31. Selliseid analüüse tehakse korrapäraselt ja vähemalt kaks korda aastas.

4. Asjaomane liikmesriik teeb asjakohase fütosanitaartöötluse enne lõikes 2 osutatud taimede kõrvaldamist, et likvideerida määratletud organismi vektorid ja taimed, mis võivad olla nakatunud selliste vektoritega. Töötlus võib vajaduse korral hõlmata taimede kõrvaldamist.

5. Asjaomane liikmesriik hävitab kohapeal või nakatunud tsoonis selleks ette nähtud lähedal asuvas kohas lõikes 2 osutatud nakatunud taimed ja taimeosad viisil, millega tagatakse määratletud organismi leviku vältimine.

6. Asjaomane liikmesriik kohaldab määratletud organismi ja tema vektorite suhtes sobivaid põllumajandustavasid.“

39. Rakendusotsuse 2015/789 artiklis 8 on ette nähtud vähemalt 30 kilomeetri laiuse järelevalvetsooni kehtestamine Itaalias.

III. **Hinnang**

A. *Küsimuste vastuvõetavus*

40. Oma kuue küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas rakendusotsus 2015/789 rikub eri põhjustel ELTL artikli 296 teist lõiku, harta artiklit 41, direktiivi 2000/29 artikli 11 lõiget 3, artikli 13c lõiget 7 ja artikli 16 lõikeid 1–3 ja 5 ning sobivuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

41. Kuna põhikohtuasja kaebajad vaidlustavad otseselt rakendusotsuse 2015/789 kohaldamisel antud 19. juuni 2015. aasta dekreedi vastu liikmesriigi kohtus esitatud kaebuse puhul ühtlasi selle rakendusotsuse kehtivuse, mille tingimused on dekreedis sisuliselt üle võetud, tuleb kõigepealt kontrollida selles konkreetses kontekstis tõstatatud küsimuste vastuvõetavust.

42. Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb nimelt, et Euroopa Kohus seab poole õiguse esitada liidu akti kehtetuse väide tingimuseks, et sellel poolel ei olnud õigust nõuda ELTL artikli 263 alusel selle akti tühistamist otse liidu kohtus [23].

43. Kuivõrd aga see lahendus põhineb ohul, et liidu akti lõplikkusest hoitakse kõrvale, on see kohaldatav üksnes poole suhtes, kes tugineb Euroopa Liidu akti õigusvastasusele siseriiklikus kohtus, samas kui ta oleks kahtlemata saanud esitada selle akti peale tühistamishagi, kuid jättis selle ette nähtud tähtaja jooksul tegemata [24]. Poolel, kelle puhul ei ilmne, et tal oli ilmselgelt võimalus esitada otsuse peale otse tühistamishagi, säilib seega õigus vaidlustada selle otsuse õiguspärasus kaudselt.

44. ELTL artikli 263 neljanda lõigu kohaselt võib „[i]ga füüsiline või juriidiline isik […] esimeses ja teises lõigus sätestatud tingimustel esitada hagi temale adresseeritud või teda otseselt ja isiklikult puudutava akti vastu ning üldkohaldatava akti vastu, mis puudutab teda otseselt ja ei sisalda rakendusmeetmeid“ [Käesolevas tekstis kasutatakse ELTL artikli 263 kontekstis teiste keeleversioonide põhjal läbivalt sõna „sisaldama“ asemel sõna „vajama“.]

23 — Vt eelkõige kohtuotsus, 9.3.1994, TWD Textilwerke Deggendorf (C-188/92, EU:C:1994:90, punkt 17).

24 — Vt eelkõige kohtuotsus, 5.3.2015, Banco Privado Português ja Massa Insolvente do Banco Privado Português (C-667/13, EU:C:2015:151, punkt 30).

45. Kuna käesoleval juhul on kindel, et põhikohtuasja kaebajad ei ole rakendusotsuse 2015/789 adressaadid, sest see on adresseeritud liikmesriikidele, tuleb kontrollida, kas see otsus puudutab neid ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses otseselt ja isiklikult või kas seda rakendusotsust võib kvalifitseerida selle õigusnormi tähenduses aktiks, mis ei vaja rakendusmeetmeid ja mis puudutab põhikohtuasja kaebajaid otseselt, kusjuures olgu täpsustatud, et minu arvates tuleb kontrollida, kas akt on või ei ole üldkohaldatav, enne otsese ja isikliku puutumuse kontrollimist.

46. Kõigepealt näib, et rakendusotsus 2015/789 on üldkohaldatav akt, mis vajab rakendusmeetmeid.

47. Siinkohal tuleb kõigepealt märkida, et ELTL artikli 263 neljandas lõigus ette nähtud mõiste „üldkohaldatavad aktid“ hõlmab üldkohaldatavaid õigustloovaid akte, välja arvatud seadusandlikke akte [25].

48. Kuigi mõistet „otsus“ määratletakse üldjuhul kui üksikakti, mis kohustab ainult isikuid, kellele see on adresseeritud [26], võib see olla siiski normatiivne, kui see on kohaldatav mitte piiratud adressaatidele, vaid üldiselt ja abstraktselt määratletud isikute rühmadele [27]. Pealegi võib alates Lissaboni lepingu jõustumisest otsuse normatiivset potentsiaali tunnistada seda enam, et ELTL artiklis 288 on sõnaselgelt sätestatud, et akt võib olla otsus isegi siis, kui selles ei ole adressaati määratud.

49. Mõiste „üldkohaldatav otsus“ ei ole seega õiguslik vasturääkivus ja lisaks sellele ei sõltu nõukogu või komisjoni antud akti õigusliku olemuse hindamine ainult selle ametlikust nimetusest, vaid selles tuleb ennekõike arvesse võtta selle eset ja sisu [28]. Rakendusotsuse 2015/789 kvalifitseerimiseks tuleb samuti välja selgitada, kas see on üldkohaldatav.

50. Vastavalt Euroopa Kohtu praktikale on akt üldkohaldatav, kui see on kohaldatav objektiivselt määratletud olukordadele ja juhul, kui see tekitab õiguslikke tagajärgi, siis üldiselt ja abstraktselt silmas peetud isikute rühmadele [29].

51. Ühtlasi ei sea väljakujunenud kohtupraktika kohaselt akti üldkohaldatavust kahtluse alla võimalus enam-vähem täpselt määratleda õigussubjektide arvu või ka konkreetselt neid õigussubjekte, kellele seda teataval ajahetkel kohaldatakse, kui on selge, et see kuulub kohaldamisele selles õigusaktis määratletud ja selle eesmärgiga seotud õigusliku või faktilise olukorra alusel [30].

52. Käesoleval juhul tuleb ühelt poolt märkida, et rakendusotsust 2015/789 ei võetud vastu seadusandliku menetlusega, ja teiselt poolt, et selles rakendusotsuses kehtestatud kohustused on sõnastatud üldiselt ja abstraktselt ning need on adresseeritud kõikidele liikmesriikidele, nagu näeb sõnaselgelt ette nimetatud rakendusotsuse artikkel 21. Vaatamata asjaolule, et see puudutab Itaalia Vabariiki rohkem kui teisi liikmesriike ja et rakendusotsuse 2015/789 artikkel 7 puudutab ainult teatud kindlat geograafilist piirkonda, nimelt Lecce provintsi, ei ole see rakendusotsus adresseeritud

25 — Vt selle kohta kohtuotsus, 3.10.2013, Inuit Tapiriit Kanatami jt vs. parlament ja nõukogu (C-583/11 P, EU:C:2013:625, punktid 58, 60 ja 61).

26 — Vt väljakujunenud kohtupraktika, mille kohaselt „[m]äärust ja otsust saab eristada selle alusel, kas asjaomane akt on üldkohaldatav või mitte“ (vt eelkõige kohtuotsus, 17.3.2011, AJD Tuna, C-221/09, EU:C:2011:153, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika).

27 — Vt selle kohta Kovar, R., „L'identification des actes normatifs en droit communautaire“, Dony, M. ja Walsche, A. teoses Mélanges en hommage à Michel Waelbroeck, Bruylant, Bruxelles, 1999, lk 387, kes märgib, et „„näilisusest kaugemale minemise“ põhimõtte kohaldamine kehtib ka liikmesriikidele adresseeritud otsuste puhul, mis võivad olla normatiivsed [...], kui need otsused on kohaldatavad kõikidele isikutele nende aktide eesmärgi seisukohast määratletud objektiivse faktilise või õigusliku olukorra alusel“ (lk 395).

28 — Vt selle kohta kohtuotsus, 14.12.1962, Confédération nationale des producteurs de fruits et légumes jt vs. nõukogu (16/62 ja 17/62, EU:C:1962:47, lk 918).

29 — Vt kohtuotsused, 18.1.2007, PKK ja KNK vs. nõukogu (C-229/05 P, EU:C:2007:32, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika), ning, 17.3.2011, AJD Tuna (C-221/09, EU:C:2011:153, punkt 51).

30 — Vt eelkõige kohtumäärus, 28.6.2001, Eridania jt vs. nõukogu (C-352/99 P, EU:C:2001:364, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).

piiratud arvul, nimetatud või identifitseeritavatele adressaatidele, vaid on üldiselt kohaldatav objektiivselt piiritletud geograafilistele aladele, olenevalt bakteri esinemisest [31]. Peale selle avaldab nimetatud rakendusotsus vahetut õigusmõju kõikides liikmesriikides üldiselt ja abstraktselt mõeldud isikute rühmade suhtes.

53. Seejärel tuleb märkida, et rakendusotsus 2015/789 vajab rakendusmeetmeid.

54. Selleks et hinnata, kas üldkohaldatav akt vajab rakendusmeetmeid, tuleb võtta aluseks sellise isiku seisund, kes tugineb õigusele esitada hagi ELTL artikli 263 neljanda lõigu lõpuosa alusel [32] ja juhinduda üksnes hagi esemest [33].

55. Peale selle ei ole selle hindamise raames oluline, kas nimetatud meetmed on või ei ole olemuselt mehaanilised [34].

56. Käesoleval juhul tuleb selleks, et kindlaks määrata, kas rakendusotsus 2015/789 vajab rakendusmeetmeid, kontrollida, kas selles rakendusotsuses endas määratakse kindlaks bakteri tõrjeks vajalikud ennetusmeetmed või kas selleks on vaja riigi ametivõimude otsust.

57. Piisab sellest, kui tuvastada, et rakendusotsus 2015/789 kohustab liikmesriike võtma meetmeid, mis seisnevad eelkõige oma territooriumil vastavalt selle otsuse artiklile 4 nakatunud tsoonide ja puhvertsoonide piiritlemises, nagu ka nakatunud taimede ja peremeestaimede likvideerimises või, ainult Lecce provintsis, võimaliku [nakkuse] leviku piiramises. See rakendusotsus tuleb seega ellu viia riiklike meetmetega, mille peale võivad meetmete adressaadid esitada kaebuse.

58. Teiseks on oluline märkida, et rakendusotsus 2015/789 ei puuduta põhikohtuasja kaebajaid isiklikult.

59. Isikliku puutumuse puudumine tuleneb minu arvates tingimata sellest, kui tuvastatakse, et see otsus on mitte ainult vormiliselt, vaid ka sisuliselt üldkohaldatav, sest selle akti normatiivsuse – mille määrab see, et akt on abstraktse mõõtmega ja sellega reguleeritakse objektiivseid olukordi – kindlaksmääramiseks võetud kriteerium välistab minu arvates selle, et nimetatud akt võiks puudutada põhikohtuasja hagejaid neile eriomaste omaduste või neile kõigi teistega võrreldes iseloomuliku faktilise olukorra poolest ja mis seetõttu neid teistest eristab samamoodi nagu adressaati.

60. Kuna tingimused seoses asjaoluga, et peab olema nii otsene kui ka isiklik puutumus liidu aktist, on kumulatiivsed, ei ole vaja kontrollida, kas käesoleval juhul rakendusotsus 2015/789 puudutab või ei puuduta põhikohtuasja kaebajaid otseselt.

61. Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvestades näib, et põhikohtuasja kaebajad ei oleks saanud esitada rakendusotsuse 2015/789 peale tühistamishagi. Sellest tuleb järeldada, et neil on õigus esitada eelotsusetaotluse esitanud kohtus selle rakendusotsuse kehtetuse väide, nii et esitatud küsimused on vastuvõetavad.

31 — Kohtupraktikast tuleneb, et akti tekstis ette nähtud ajalised või ruumilised piirangud ja erandid kuuluvad lahutamatult neid sisaldava akti sätete hulka ning neil on kõnealustele sätetele omane üldine ulatus, välja arvatud võimu kuritarvitamise korral (vt selle kohta kohtuotsus, 29.6.1993, Gibraltar vs. nõukogu, C-298/89, EU:C:1993:267, punkt 18).

32 — Vt kohtuotsused, 19.12.2013, Telefónica vs. komisjon (C-274/12 P, EU:C:2013:852, punkt 30), ja, 10.12.2015, Kyocera Mita Europe vs. komsjon (C-553/14 P, EU:C:2015:805, punkt 44).

33 — Vt kohtuotsused, 19.12.2013, Telefónica vs. komisjon (C-274/12 P, EU:C:2013:852, punkt 31), ja, 10.12.2015, Kyocera Mita Europe vs. komisjon (C-553/14 P, EU:C:2015:805, punkt 45).

34 — Vt kohtuotsused, 28.4.2015, T & L Sugars ja Sidul Açúcares vs. komisjon (C-456/13 P, EU:C:2015:284, punktid 41 ja 42), ja, 10.12.2015, Kyocera Mita Europe vs. komisjon (C-553/14 P, EU:C:2015:805, punkt 46).

B. *Rakendusotsuse 2015/789 kehtivus*

1. Esimene ja kolmas küsimus

62. Esimese ja kolmanda küsimusega, mida tuleks analüüsida koos, küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt ühelt poolt, kas rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõiked 2 ja 4 on kehtetud, kuna need rikuvad direktiivi 2000/29 artikli 13 lõiget 3, artikli 13c lõiget 7 ja artikli 16 lõikeid 1-3 ja 5, sest nendega kohustatakse viivitamatult kõrvaldama nakatunud taimi ümbritsevalt 100 meetri raadiusega alalt peremeestaimed nende tervislikust seisundist olenemata, nähes samal ajal ette, et enne taimede kõrvaldamist teeb asjaomane liikmesriik asjakohased määratletud organismi vektorite vastased fütosanitaartöötlused taimedele, mis võivad olla nende vektorite kandjad, kusjuures need töötlused võivad vajaduse korral hõlmata taimede kõrvaldamist, ja teiselt poolt eeldusel, et seda sätet tuleb tõlgendada nii, et lõikes 2 ette nähtud likvideerimismeetme võib kehtestada enne ja sõltumatult lõigetes 3 ja 4 ette nähtud meetmete ennetavast rakendamisest, kui nimetatud õigusnorm on direktiivi 2000/29 artikli 16 lõigete 1–3 ja 5, proportsionaalsuse ja loogika põhimõtete ning menetlusnormide järgimise põhimõtte seisukohast kehtetu.

63. Eelotsusetaotluse (C-79/16) põhjendustest ja esitatud küsimuste sõnastusest nähtub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kuidas on omavahel suhestatud rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõike 2 sätted, mis kohustavad „viivitamatult“ kõrvaldama nakatunud taimed ja peremeestaimed, olenemata nende tervislikust seisundist, ja selle otsuse artikli 6 lõiked 3 ja 4, mis näevad ette proovide võtmise ja eelnevalt bakteri vektorite vastu asjakohaste fütosanitaartöötluste tegemise.

64. Ta küsib täpsemalt, kas võib kohustada võtma likvideerimismeetmeid ilma eelnevalt fütosanitaartöötlusi tegemata ja kas need kaks säteterühma ei ole omavahel sisemiselt vastuolus, nii et see mõjutaks nende kehtivust.

65. Ma ei leia mingit ebakindlust kõnealuste sätete tõlgendamise suhtes ega mingit vastuolu, mis muudaks need kohaldamatuteks.

66. Rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõigetes 2, 3 ja 4 on vastavalt sätestatud, et asjaomane liikmesriik „kõrvaldab […] viivitamatult“ peremeestaimed, nakatunud taimed ning taimed, millel ilmneb nähtusid, mis viitavad nakatumisele või võimalikule nakatumisele, „võtab proove määratletud taimedest, mis asuvad 100 m raadiuses igast nakatunud taimest, ja analüüsib neid“ ning „teeb enne lõikes 2 osutatud taimede kõrvaldamist asjakohase fütosanitaartöötluse, et likvideerida [*Xylella fastidiosa*] vektorid ja taimed, mis võivad olla nakatunud selliste vektoritega“, kusjuures need töötlused võivad vajaduse korral hõlmata „taimede kõrvaldamist“.

67. Nendest sätetest ilmneb, et asjaomane liikmesriik peab enne peremeestaimede ja nakatunud taimede kõrvaldamist tegema fütosanitaartöötluse haiguse vektorite tõrjeks, see tähendab imevate putukate vastu, kes toituvad taimede ksüleemi vedelikest, likvideerides need putukad või kõrvaldades neid putukaid kandvad taimed. See eelnev fütosanitaartöötlus vastab likvideerimistoimingutele, mida on soovitatud EFSA 30. detsembri 2014. aasta arvamuses,[35] kus on nimetatud, et kuigi esimene meede, mis tuleb piiritletud aladel võtta, on nakatunud taimede võimalikult kiiresti kõrvaldamine, tuleb enne seda teha putukatõrjetöötlus, kuna vektorputukad võivad liikuda nakatunud taimedelt teistele taimedele[36].

35 — Vt „Scientific Opinion on the risk to plant health posed by Xylella fastidiosa in the EU territory, with the identification and evaluation of risk reduction options“, mis on kättesaadav EFSA veebisaidil.

36 — Vt selle arvamuse punkt 4.6.8.

68. Rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõike 3 alusel peab asjaomane liikmesriik peale selle ilma ajalise täpsustuseta võtma kõigist määratletud taimedest proovid ja neid analüüsima, mille kohta on täpsustatud, et see taimedekategooria on laiem kui peremeestaimede kategooria, sest see hõlmab kõiki taimi, mis on Euroopast ja mujalt kui Euroopast pärit bakteri isolaatide suhtes vastuvõtlikud.

69. Haiguse vektorite tõrjeks eelnev fütosanitaartöötluste tegemine, mis võib hõlmata vektoreid kandvate taimede kõrvaldamist, ja kõikidest määratletud taimedest proovide võtmine ja nende analüüsimine ei kätke mingit vastuolu peremeestaimede ja nakatunud taimede, nakkusekahtlusega või nakkusenähtudega taimede kõrvaldamisega. Lõppkokkuvõttes on rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõigetes 2–4 ette nähtud meetmed eri laadi ja eri ulatusega ning selle artikli 6 lõigetes 2 ja 4 ette nähtud meetmed on kohaldatavad järgemööda. Need ei ole seega omavahel kuidagi ühitamatud.

70. Eelnevatest kaalutlustest tuleneb ühelt poolt, et rakendusotsuse 2015/789 artiklit 6 tuleb tõlgendada nii, et asjaomane liikmesriik peab selle lõikes 2 ette kirjutatud taimede kõrvaldamise meedet kohaldama pärast selle lõikes 4 ette nähtud fütosanitaartöötluste tegemist, ja teiselt poolt, et esimese ja kolmanda küsimuse analüüsimisel ei selgunud ühtegi tegurit, mis võiks mõjutada rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõigete 2–4 kehtivust.

2. Viies küsimus

71. Viienda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõige 2 on kehtetu, kuna 100 meetri raadiuses nakatunud taimede ümbert peremeestaimede nende tervislikust seisundist olenemata viivitamatu kõrvaldamise meede ei vasta väidetavalt põhjendamiskohustusele.

72. Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus) hinnangul näib rakendusotsuse 2015/789 põhjendus lünklik, kuivõrd see ei sisalda mingeid viiteid sellele, kas komisjon kontrollis liikmesriikidele kehtestatud meetmete proportsionaalsust.

73. Tuleb meenutada, et kuigi ELTL artikli 296 järgi nõutud põhjendused peavad näitama selgelt ja ühemõtteliselt asjaomase akti vastu võtnud liidu asutuse kaalutlusi, nii et huvitatud isikutel oleks võimalik tutvuda võetud meetme põhjendustega ning Euroopa Kohus saaks teostada selle üle kontrolli, ei ole sellegipoolest nõutav, et põhjendused sisaldaksid kõiki asjakohaseid õiguslikke ja faktilisi asjaolusid[37].

74. Peale selle tuleb põhjendamiskohustuse järgimist hinnata mitte üksnes akti sõnastusest lähtudes, vaid võttes arvesse ka selle konteksti ja kõiki asjaomast valdkonda reguleerivaid õigusnorme. Kui tegu on – nagu põhikohtuasjades – üldkohaldatava õigusaktiga, võib põhjendustes piirduda viitega selle akti vastuvõtmist tinginud olukorrale tervikuna ja teiseks selle akti üldistele eesmärkidele. Kui vaidlustatud aktist ilmneb institutsiooni taotletav peamine eesmärk, on tarbetu nõuda, et institutsiooni tehtud iga tehnilist valikut põhjendataks eraldi[38].

75. Käesoleval juhul võimaldavad rakendusotsuse 2015/789 põhjendused 1–3 mõista, miks laiendati vastu võetud likvideerimismeetmeid kõikidele peremeestaimedele, mis asuvad 100 meetri raadiuses nakatunud taimede ümber. Need meetmed vastavad nimelt otsuse põhjendustes 1 ja 3 väljendatud üldeesmärgile tugevdada likvideerimismeetmeid pärast uute haiguskollete avastamist ja vältida *Xylella fastidiosa* levimist liidu ülejäänud territooriumile ja soovi võtta arvesse EFSA poolt 30. detsembril 2014 ja 20. märtsil 2015 vastu võetud uusi teaduslikke arvamusi, millega täiendati bakteri suhtes vastuvõtlike taimeliikide nimekirja, piirates seejuures „proportsionaalsuse tagamiseks“ teatavaid meetmeid ainult peremeestaimedega.

37 — Vt selle kohta kohtuotsus, 18.6.2015, Eesti vs. parlament ja nõukogu (C-508/13, EU:C:2015:403, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).

38 — Vt selle kohta kohtuotsus, 18.6.2015, Eesti vs. parlament ja nõukogu (C-508/13, EU:C:2015:403, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika).

76. Nendest põhjendustest tuleneb, et rakendusotsus 2015/789 vastab ELTL artiklis 296 ette nähtud põhjendamiskohustusele.

3. Teine küsimus

77. Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõige 2 on kehtetu, kuna see rikub direktiivi 2000/29 sätteid, eelkõige selle artikli 16 lõiget 1, nähes ette nakatunud taimi ümbritsevalt 100 meetri raadiusega alalt peremeestaimede viivitamatu kõrvaldamise nende tervislikust seisundist olenemata.

78. Olles analüüsinud direktiivi 2000/29 põhjendusi 11 ja 37, artikli 1 lõiget 2, artikli 11 lõiget 3, artikli 16 lõikeid 1 ja 5, artiklit 22 ja artikli 23 lõiget 2 ning IV lisa A osa I peatüki punkte 17 ja 20, punkti 23 alapunkti 1 ja punkti 37, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et selles ei ole ette nähtud sätteid, mis lubaksid hävitada terveid taimi, isegi ennetusmeetmena, et vältida teadaoleva ja klassifitseeritud haigusetekitaja võimalikku levikut ja et sellega tervikuna, vastupidi, püütakse kaitsta organisme, mis ei ole veel nakatunud. Selle direktiiviga kehtestatud süsteemi järgi võib tema arvates hävitada või likvideerida ainult taimi, mis on pärast kontrollimist osutunud juba nakatunuks või millel vähemasti ilmneb objektiivseid ja tajutavaid nähtusid, mis annavad alust mitte meelevaldselt kahtlustada, et need võivad nakatuda. Ent rakendusotsusega 2015/789 kohustatakse kõrvaldama taimed, millel ei esine nakatumise nähtusid.

79. Oma kirjalikes seisukohtades ja kohtuistungil väitsid põhikohtuasja kaebajad samamoodi, et mõiste „likvideerimine“ ei ole hävitamise sünonüüm ja et direktiivi 2000/29 artiklis 16 ette nähtud likvideerimisega on silmas peetud ainult kahjureid, nii et hävitada võib ainult nakatunud taimi.

80. Kuna rakendusotsus 2015/789 võeti vastu ainult direktiivi 2000/29 ja täpsemalt selle artikli 16 lõike 3 neljanda lause alusel, taandub eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud küsimus sellele, kas see direktiiv annab komisjonile õiguse kohustada liikmesriike vastu võtma likvideerimismeetmeid tervete taimede suhtes või kas see institutsioon, vastupidi, neid meetmeid vastu võttes ületas talle nimetatud direktiiviga selles kehtestatud eeskirjade rakendamiseks antud volitusi.

81. See küsimus ei puuduta seega mitte seda, kas liidu seadusandja otsus anda EÜ artikli 202 kolmanda taande alusel komisjonile rakendusvolitus on õiguspärane, vaid seda, kas direktiivi 2000/29 artikli 16 lõikel 3 põhinev rakendusakt, nimelt rakendusotsus 2015/789, on õiguspärane, kuna see institutsioon on väidetavalt oma rakendusvolitusi ületanud.

82. Enne Lissaboni lepingu jõustumist hõlmas EÜ artikli 202 kolmandas taandes sisalduv väljend „rakendamisvolitused“ pädevust rakendada liidu seadusandlikku akti või selle teatavaid sätteid ning teatud asjaoludel pädevust võtta vastu normatiivakte, mis täiendavad või muudavad seadusandliku akti mitteolemuslikke osi.

83. Lissaboni lepinguga hakati tegema vahet rakendusvolituse ja delegeeritud volituse vahel. Kui rakendusvolitus on komisjonile antud ELTL artikli 291 lõike 2 alusel, tuleb komisjonil täpsustada seadusandliku akti sisu, et tagada selle rakendamine kõikides liikmesriikides ühetaolistel tingimustel. Kui sellele institutsioonile on ELTL artikli 290 lõike 1 alusel antud delegeeritud volitus, on komisjonil volitus võtta vastu muid kui seadusandlikke akte, mis on üldkohaldatavad ja mis täiendavad või muudavad seadusandliku akti teatavaid mitteolemuslikke osi.

84. Minu arvates on selge, et komisjonile direktiivi 2000/29 artikli 16 lõikega 3 antud pädevus võtta selle artikli lõigetes 1 ja 2 osutatud juhtudel vastu „vajalikke meetmeid“ kuulub selle uue eristuse tähenduses rakendusvolituse alla. Märgin muu hulgas, et vastavalt ELTL artikli 291 lõike 4 ettekirjutustele on akt kvalifitseeritud „rakendusotsuseks“.

85. ELTL artikli 290 lõikest 1 koostoimes artikli 291 lõikega 2 tuleneb, et komisjon ei saa rakendusvolitust kasutada seadusandliku akti muutmiseks või täiendamiseks, isegi selle mitteolemuslike osade puhul [39].

86. Peale selle tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et komisjoni rakendusvolitusele on omane oluline kaalutlusruum, mis on jäetud sellele institutsioonile, kes võib ilmse hindamisvea ja võimu kuritarvitamise kontrolli all vabalt kindlaks määrata, mis on alusaktiga taotletavate eesmärkide seisukohast vajalik ja kohane. Euroopa Kohtu poolt nii enne kui ka pärast Lissaboni lepingu jõustumist regulaarselt kasutatud sõnastuse kohaselt „oma rakenduspädevuse raames, mille piire hinnatakse eelkõige asjaomase seadusandliku akti üldistest põhieesmärkidest lähtudes, võib komisjon vastu võtta kõik alusakti rakendamiseks vajalikud ja tarvilikud rakendusmeetmed eeldusel, et need ei ole alusaktiga vastuolus“ [40].

87. Lisaks tuleb märkida, et komisjoni rakendusvolitust teostatakse käesoleval juhul konkreetselt hindamisel, milliseid meetmeid tuleb võtta taimetervise riski vastu võitlemiseks. Samuti väljakujunenud kohtupraktikast valdkonna kohta, kus liidu seadusandjal tuleb teha keerukaid hindamisi tehniliste ja teaduslike andmete põhjal, mis võivad kiiresti muutuda, tulenevalt võib kohtulik kontroll tema pädevuse teostamise üle olla ainult piiratud. Kohtulik kontroll tema pädevuse teostamise üle peab piirduma küsimusega, kas ei ole tehtud ilmset hindamisviga, kuritarvitatud võimu või kas seadusandja ei ole ilmselgelt ületanud oma kaalutlusõiguse piire [41]. Euroopa Kohus järeldas sellest, et nendes valdkondades võetud meedet võib pidada õigusvastaseks ainult siis, kui see on pädeva institutsiooni taotletava eesmärgi saavutamiseks ilmselgelt sobimatu [42].

88. Seda kaalutlusõigust ja sellest tulenevat piiratud kohtulikku kontrolli arvesse võttes ma analüüsingi rakendusotsuse 2015/789 seaduslikkust komisjonile antud õiguse seisukohast.

89. Direktiivi 2000/29 põhjendustest 4–6 ja artiklist 1 tuleneb, et selle eesmärk on peamiselt tagada kõrgetasemeline taimetervisekaitse kolmandatest riikidest imporditud kaupades kahjurite liitu sissetoomise vastu [43].

90. Lisaks kolmandatest riikidest pärit taimede sissetoomist ja taimede liikumist liidu sees käsitlevatele eeskirjadele on ette nähtud mitmesugused meetmed liidu territooriumile jõudnud kahjurite esinemise ja leviku tõrjeks. Nii on selle direktiivi artikli 16 lõikes 1 muu hulgas ette nähtud, et liikmesriigid teatavad komisjonile ja teistele liikmesriikidele nende territooriumil esinevatest kahjuritest, mis on samamoodi nagu bakter *Xylella fastidiosa* loetletud nimetatud direktiivi I lisa A osa I peatükis.

91. Pärast seda teatamist on direktiiviga 2000/29 kohustatud samaajal liikmesriike ja komisjoni võtma vajalikud meetmed. Liikmesriigid on selle direktiivi artikli 16 lõikega 1 kohustatud võtma vajalikud meetmed kahjurite hävitamiseks või nende leviku takistamiseks, samas kui komisjonile on selle direktiivi artikli 16 lõikega 3 antud volitus teha kohustuslikuks kõik „vajalikud meetmed“, lisades sõnaselgelt sellesse volitusse, mis on ühtlasi kohustus, volituse tunnistada kehtetuks või muuta liikmesriikide võetud otsuseid.

39 — Vt kohtuotsus, 15.10.2014, parlament vs. komisjon (C-65/13, EU:C:2014:2289, punkt 45).

40 — Vt eelkõige kohtuotsus, 15.10.2014, parlament vs. komisjon (C-65/13, EU:C:2014:2289, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).

41 — Vt kohtuotsus, 22.5.2014, Glatzel (C-356/12, EU:C:2014:350, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 — Vt analoogia alusel kohtuotsus, 1.3.2016, National Iranian Oil Company vs. nõukogu (C-440/14 P, EU:C:2016:128, punkt 77 ja seal viidatud kohtupraktika).

43 — Niisugune oli juba direktiivi 77/93, mille direktiiv 2000/29 asendas, eesmärk (Vt selle kohta kohtuotsus, 30.9.2003, Anastasiou jt, C-140/02, EU:C:2003:520, punkt 45).

92. Direktiivi 2000/29 artikli 16 lõike 3 tingimused on esitatud üldsõnaliselt, mis ei võimalda järeldada võetavate meetmete kohaldamisala võimalikku piiramist ainult meetmetega, mis puudutavad juba nakatunud taimi. See õigusnorm lubab, vastupidi, võtta vahet tegemata kõiki kahjurite hävitamiseks või nende leviku tõkestamiseks vajalikke meetmeid, nii et kui niisuguste organismide hävitamine või nende leviku tõkestamine eeldab mitte ainult nakatunud taimede, vaid ka lähedal asuvate tervete taimede hävitamist, siis kuulub ka see meede komisjonile antud volituste hulka.

93. Põhikohtuasja kaebajate soovitatud kitsas tõlgendus ei leia seega mingit tuge direktiivi 2000/29 artikli 16 lõike 3 sõnastusest. Seda ei kinnita rohkem ka selle direktiivi artikli 11 lõige 3 ja artikli 13c lõige 7, mis ei ole komisjoni rakendusvolituse ulatuse hindamiseks asjassepuutuvad, arvestades et see põhineb ainult nimetatud direktiivi artikli 16 lõikel 3. Igal juhul ei tulene nendest kahest õigusnormist, et need seavad mis tahes piiranguid taimede osas, mida hävitamismeetmed puudutada võivad.

94. Sellest tuleneb, et rakendusotsust 2015/789 vastu võttes ei ületanud komisjon talle direktiiviga 2000/29 kahjurite hävitamiseks või nende leviku takistamiseks antud volitusi.

4. Neljas küsimus

95. Neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõiked 2-4 on kehtetud, kuivõrd need rikuvad ettevaatus-, sobivuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

96. Selles suhtes eelotsusetaotluse esitanud kohtu avaldatud kahtlused tulenevad sellest, et rakendusotsusega 2015/789 kehtestati kohustuslikud likvideerimismeetmed mitte ainult nakatunud taimede, vaid ka kõikide tervete taimede suhtes, mis asuvad 100 meetri raadiuses nakatunud taimede ümber, kuigi nende väitel ei ole teaduslikku kindlust bakteri ja oliivipuude kiiresti kuivamise vahelises põhjuslikus seoses ega selles, et see bakter on peremeestaimede jaoks haigust tekitav.

97. Pealegi ei võimalda ükski objektiivne asjaolu arvata, et just 100-meetrine raadius – ja mitte väiksem raadius – on taotletud eesmärgi saavutamiseks piisav, sest kui näib, et see vahemaa otsustati seepärast, et vektorputukad ei ole võimelised lendama taimelt taimele pikemal vahemaal, siis märkis EFSA siiski oma 26. novembri 2013. aasta arvamuses, et vektorputukad võivad kanduda tuulega pikkadel vahemaadel, ja oma 6. jaanuari 2015. aasta arvamuses, et andmed, mis võimaldaksid kindlaks määrata, kui kaugele vektorputukad võivad lennata, on ebapiisavad.

98. Seepärast ei põhine eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates rakendusotsus 2015/789 kindlatel teaduslikel andmetel, mis võiksid põhjendada komisjoni tehtud valikuid, ning ei hõlma meetmete võtmata jätmise riski ja tagajärgede hindamist. Tema hinnangul ei täpsusta komisjon, miks on valitud meetmed kohased, ega hinda, kas on vähem radikaalseid alternatiivseid meetmeid.

a) Sissejuhatavad märkused

99. Sissejuhatuseks tuleks hoolikalt vaagida faktilisi andmeid, mille põhjal tuleb kontrollida, kas põhikohtuasjas arutamisel olevad meetmed, mis võeti vastu hetke teaduslike andmete põhjal, on õiguspärased.

100. Tuletan meelde, et põhimõtteliselt tuleb liidu õigusakti õiguspärasust hinnata õigusakti vastuvõtmise ajal esinenud faktilisi ja õiguslikke asjaolusid silmas pidades [44]. Leian siiski, et paljudest Euroopa Kohtu hiljutistest kohtuotsustest on võimalik täheldada algavat kohtupraktikasuunda, mis nüansseerib selle põhimõtte rangust, lubades teatavatel eriasjaoludel arvesse võtta hilisemaid faktilisi asjaolusid.

101. 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Schrems [45] on hiljutine ja eriti iseloomulik näide sellest kohtupraktikast, sest Euroopa Kohus asus seisukohale, et komisjoni tehtud niisuguse otsuse, millega tuvastatakse, et kolmas riik tagab adekvaatse edastatud isikuandmete kaitse taseme, kehtivuse analüüsimisel tuleb „arvesse võtta ka pärast selle otsuse vastuvõtmist aset leidnud asjaolusid“ [46]. See lahendus on õigustatud sellega, et otsus sobivuse kohta, mida komisjon peab regulaarselt kolmandas riigis valitsevate faktiliste ja õiguslike olude seisukohast uuesti hindama, on erilist laadi.

102. Samamoodi leidis Euroopa Kohus oma 23. detsembri 2015. aasta kohtuotsuses Scotch Whisky Association jt [47], et veel jõustumata siseriikliku õigusnormi õiguspärasuse kontrollimise käigus peab liikmesriigi kohus, kes on kohustatud hindama selle õigusnormi kooskõla liidu õigusega oma kohtuotsuse tegemise kuupäeval [48], võtma arvesse kõiki talle teada olevaid asjaolusid, mis „on seda enam vajalik […] olukorras, kus näib esinevat teaduslik ebakindlus […] õigusnormidega ette nähtud selliste meetmete tegelike mõjude suhtes“ [49]. Euroopa Kohus võttis selle lahenduse aluseks oma 9. veebruari 1999. aasta kohtuotsuses Seymour-Smith ja Perez [50] sedastatud põhimõtte, et liidu õiguse nõudeid tuleb täita „igal asjassepuutuval ajal, olgu see siis meetme võtmise aeg, selle rakendamise aeg või kõnealuse juhtumi suhtes kohaldamise aeg“ [51].

103. Enne seda oli Euroopa Kohus otsustanud, et kui liikmesriik on kehtestanud õigusnormid, mis kuuluvad inimeste ja loomade tervise kaitse poliitika alla, peab ta neid õigusnorme muutma, kui nende vastuvõtmist ajendanud põhjused on muutunud, muu hulgas teadusuuringute tulemusel saadud andmete arengu tõttu [52].

104. Ettevaatuspõhimõtte kohaldamise kohta on Euroopa Kohus otsustanud, et kui uued asjaolud muudavad ohu tajumist või näitavad, et ohtu saab vältida olemasolevatest vähem piiravate meetmetega, peavad liidu institutsioonid ja eelkõige algatusõigust omav komisjon hoolitsema õigusnormide uutele teaduslikele andmetele kohandamise eest [53].

105. Lõpuks on huvitav märkida, et Euroopa Kohus otsustas 8. septembri 2011. aasta kohtuotsuses Monsanto jt [54], et kui siseriiklikud kohtud, kes menetlevad liikmesriikide poolt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. septembri 2003. aasta määruse (EÜ) nr 1829/2003 geneetiliselt muundatud toidu ja sööda kohta [55] artikli 34 alusel võetud kiireloomuliste meetmete vastu esitatud kaebusi, on muu hulgas pädevad kontrollima niisuguste meetmete õiguspärasust selles määruses kehtestatud sisuliste tingimuste seisukohast, kuni ei ole vastu võetud otsust liidu tasandil, kuid seevastu juhul, kui konkreetsel juhul on tehtud otsus, on selles otsuses sisalduvad seda juhtumit puudutavad õiguslikud ja faktihinnangud siduvad kõikidele kohtutele, kellel on palutud hinnata ajutiste meetmete õiguspärasust

44 — Vt selle kohta eelkõige kohtuotsus, 23.12.2015, parlament vs. nõukogu (C-595/14, EU:C:2015:847, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika).

45 — C-362/14, EU:C:2015:650.

46 — Punkt 77.

47 — C-333/14, EU:C:2015:845.

48 — Punkt 63.

49 — Punkt 64.

50 — C-167/97, EU:C:1999:60.

51 — Punkt 45.

52 — Vt selle kohta kohtuotsused, 19.9.1984, Heijn (94/83, EU:C:1984:285, punkt 18) ja, 13.3.1986, Mirepoix (54/85, EU:C:1986:123, punkt 16).

53 — Vt kohtuotsus, 11.7.2013, Prantsusmaa vs. komisjon (C-601/11 P, EU:C:2013:465, punkt 110 ja seal viidatud kohtupraktika).

54 — C-58/10–C-68/10, EU:C:2011:553.

55 — ELT 2003, L 268, lk 1; ELT eriväljaanne 13/32, lk 432.

liikmesriigi tasandil [56]. See kohtuotsus, mis on põhjendatud liidu õiguse ülimuslikkuse ja ühetaolisuse nõuetega, kohustab seega arvesse võtma liidu tasandil tehtud otsustes sisalduvaid faktilisi ja õiguslikke hinnanguid, isegi kui need on hilisemad kui liikmesriikide meetmed, mille õiguspärasust vaidlustatakse.

106. Teen ettepaneku valida lahendus, mis on traditsioonilise kohtupraktikasuuna ja selle uue, hilisemate asjaolude arvessevõtmist pooldava suuna kokkupuutepunktis. See lahendus on arvestada, et uued asjaolud pärast akti vastuvõtmist võivad mitte õigustada akti tagasiulatuvalt kehtetuks tunnistamist, kuid võivad vajaduse korral olla selle akti alusel võetud meetmete seaduslikult rakendamise vastu.

107. Kuigi minu arvates võivad uued teaduslikud andmed, mis välistavad igasuguse taimetervise ohu seoses bakteriga *Xylella fastidiosa*, õigustada, et rakendusotsust 2015/789 ja selle alusel hiljem tehtud liikmesriikide otsuseid ei saa enam rakendada, leian, et komisjoni tehtud valikute *a posteriori* toetuseks võib arvesse võtta ka nende teaduslike teadmiste täiendamist, mille põhjal on likvideerimismeetmete vastuvõtmise ajal tuvastatud potentsiaalne oht saanud kindlaks.

108. Esitatud põhjendusi arvestades ei piirdu ma eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele vastamisel ainult rakendusotsuse 2015/789 vastuvõtmise ajal teada olnud teaduslike andmetega.

b) Ettevaatuspõhimõtte järgimine

109. Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et liidu seadusandja peab võtma arvesse ettevaatuspõhimõtet, mis näeb ette, et kui on kahtlusi inimeste tervisele esinevate ohtude olemasolu või ulatuse osas, siis võib võtta kaitsemeetmeid, ilma et oodataks ära, et täielikult oleks avaldunud nende ohtude tegelikkus ja tõsidus [57].

110. Peale selle, kui väidetava ohu olemasolu või selle ohu ulatuse üle ei ole võimalik kindlalt otsustada, kuna teostatavate uuringute tulemused ei ole lõplikud, kuid ohu realiseerumise korral on tegelik kahju rahvatervisele tõenäoline, võib piiravate meetmete võtmine olla põhjendatud ettevaatuspõhimõtte tõttu [58].

111. Ettevaatuspõhimõttega on liidu seadusandja tegutsemine seega põhjendatav juhul, kui valitseb ebakindlus keskkonnaohu või ohu suhtes inim-, looma- või taimetervisele, kui see ebakindlus ei tulene mitte teadmiste täielikust puudumisest, vaid teadusliku hindamise teel saadud üksikasjalikest andmetest.

112. Kas komisjon rikkus seda põhimõtet, kui ta kohustas liikmesriike võtma meetmed peremeestaimede likvideerimiseks 100 meetri raadiuses nakatunud taimede ümber?

113. Mina nii ei arva.

114. Põhikohtuasja kaebajad vaidlevad peamiselt vastu asjaolule, et niisuguse raskusastmega meedet nähti ette, ilma et oleks teaduslikult kindlaks tehtud, et bakteri ja oliivipuude kuivamise vahel on põhjuslik seos.

56 — Kohtuotsus, 8.9.2011, Monsanto jt (C-58/10–C-68/10, EU:C:2011:553, punktid 78–80).

57 — Vt eelkõige kohtuotsus, 17.12.2015, Neptune Distribution (C-157/14, EU:C:2015:823, punkt 81 ja seal viidatud kohtupraktika).

58 — Vt eelkõige kohtuotsus, 17.12.2015, Neptune Distribution (C-157/14, EU:C:2015:823, punkt 82 ja seal viidatud kohtupraktika).

115. Tuleb märkida, et see väide põhineb ettevaatuspõhimõtte ebatäpsel tõlgendamisel, sest see põhimõte kaugeltki mitte ei keela teadusliku ebakindluse korral igasuguseid meetmeid, vaid, vastupidi, õigustab liidu institutsioonide tegutsemist isegi teadusliku ebakindluse olukorras. See põhimõte on klassikalise tähenduse järgi ebakindluse olukorras mitte tegevusest hoidumise põhimõte, vaid tegutsemise põhimõte.

116. Ent isegi kui 6. jaanuari 2015. aasta arvamuses ei tõendatud põhjus-tagajärje seose olemasolu *Xylella fastidiosa* ja oliivipuude kuivamise kompleksi vahel, oli selles arvamuses ometi välja toodud märkimisväärne seos bakteri ja niisuguse haiguse esinemise vahel. Võimaliku ohu olemasolu bakteri leviku tõttu oli seega peetud teaduslike teadmiste hetkeseisuga piisavalt tõendatuks selleks, et põhjendada ettevaatuspõhimõtte rakendamist.

117. Lisaks oli risk muutunud lihtsalt potentsiaalsest kindlaks alates EFSA 17. märtsi 2016. aasta arvamusest [59], milles on märgitud, et hiljutiste katsete tulemused näitavad, et *Xylella fastidiosa* isolaat „De Donno“ põhjustab oliivipuude kiire kuivamise kompleksi nähtusid ja et tegu on seega haiguse tekitajaga [60].

118. Tuleb veel kindlaks määrata, kas rakendusotsuses 2015/789 võetud meetmed on proportsionaalsed.

c) Proportsionaalsuse põhimõtte järgimine

119. Selleks et kontrollida, kas komisjon järgis talle direktiivi 2000/29 artikli 16 lõikega 3 antud volituste teostamisel proportsionaalsuse põhimõtet, on oluline kontrollida, kas vahendid, mida ta oma rakendusotsuses 2015/789 kasutas, olid seatud eesmärgi täitmiseks sobivad ja kas need ei läinud kaugemale kui selle saavutamiseks vaja.

120. Kõigepealt tuleb põhikohtuasjas kõne all oleva meetme võime kohta saavutada taotletavat eesmärki märkida, et EFSA märkis oma 6. jaanuari 2015. aasta arvamuses, et haigustunnusteta peremeestaimed ja asümptomaatilised või kerged nakkused võivad üksnes visuaalsel vaatlusel või koguni laboratoorsetel testidel põhineva kontrolli käigus jääda tuvastamata, sest nakkus võib olla varajases staadiumis või bakter võib olla taimes jaotunud ebaühtlaselt. Lähtudes tuvastatud asjaolust, et haigus levib taimelt taimele vektorputukatega ja et bakteri nende kandjate poolt inokulatsiooni ja sümptomite avaldumise või koguni bakteri taimes tuvastamise võimaluse vahel on peiteaeg, pidas EFSA väga oluliseks nakatunuks tunnistatud taimede likvideerimisel hävitada ka kõik teised nende läheduses asuvad taimed.

121. Valiku kohta määrata raadiuse ulatuseks nakatunud taimede ümber 100 meetrit tuleb märkida, et mainides küll, et puudub jätkuvalt kindlus inimeste sekkumisest tingitud nakkuse rolli ja tuulega leviku mehhanismide suhtes ning ei ole piisavalt andmeid vektorputukate lennukauguse kohta bakteri ainsa loodusliku levikuviisina, märkis EFSA siiski, et need putukad lendavad harilikult lühikestel kuni 100 meetri pikkustel vahemaadel, kuigi nad võivad tuulega tõenäoliselt kanduda kaugemale.

122. Need kaks EFSA tuvastatud asjaolu õigustavad minu arvates komisjoni tehtud valikut likvideerida mitte ainult nakatunud taimed, vaid ka peremeestaimed, olenemata nende tervislikust seisundist, mis asuvad tsoonis, kus tõenäosus, et haigus levib nakatunud puult tervele puule, on kõige suurem. Isegi kui ei ole mõistagi kindel, et komisjoni võetud meede võiks bakteri leviku lõplikult ja täielikult peatada, näib see siiski olevat sobiv levikuriskide tõhusalt piiramiseks.

59 — Vt „Scientific opinion on four statements questioning the EU control strategy against Xylella fastidiosa“, kättesaadav EFSA veebisaidil.

60 — Vt selle arvamuse p 10 ja 11.

123. Selleks et vastata kohtuistungil põhikohtuasja kaebajate esitatud vastuväitele, et on paradoksaalne näha ette likvideerimismeetmed vähem nakatunud tsoonides, säästes seejuures haigusest kõige enam tabatud Lecce provintsi, kus võib rakendada lihtsaid leviku piiramise meetmeid, lisan, et see erinev kohtlemine näib tegelikult õigustatud. Nagu nimelt komisjon rakendusotsuse 2015/789 põhjenduses 7 märkis, näib, et Lecce provintsis ei ole bakterit enam võimalik likvideerida, sest see on seal juba nii palju levinud. Lisaks on see erinevus, nagu väitis kohtuistungil Itaalia valitsus, seletatav Lecce provintsi geograafilise asukohaga Itaalia lõunaosa lõpus, kus on ümberringi, välja arvatud põhjapiiril, meri.

124. Teiseks selle kohta, kas põhikohtuasjas kõne all olev meede ei lähe kaugemale kui taotletud eesmärgi saavutamiseks vaja, tuleb märkida, et näib, et rakendusotsuse 2015/789 vastuvõtmise ajal ei olnud vähem piiravaid meetmeid, mis oleks võimaldanud bakterit likvideerida. Nimelt märkis EFSA oma 6. jaanuari 2015. aasta arvamuses, et ei ole ühtegi töötlust, mis võimaldaks haigeid taimi kohapeal ravida, ja et kuigi on võimalik, et muutused kasvatussüsteemides, nagu viljapuuokste tagasilõikamine, väetamine või niisutamine, võivad haigust mingil määral mõjutada, ei ole need piisavad taimede terveks ravimiseks. Seejärel konkreetsemalt oliivipuude lõikamise tõhusust analüüsides märkis EFSA, et „Apuulias hakkas nakatunud oliivipuude radikaalse lõikamise tagajärjel puu aluselt kasvama uusi võrseid […], kuid seni ei ole tõendatud, et see meetod oleks tõhus taimede ravimiseks ja nende surma vältimiseks“ [61].

125. Nendel tingimustel ei ole tõendatud, et komisjon oleks teinud ilmse hindamisvea, kui ta kehtestas kohustuse likvideerida nakatunud taimi ümbritsevalt 100 meetri raadiusega alalt peremeestaimed olenemata nende tervislikust seisundist.

C. *Kuues küsimus*

126. Kuuenda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas rakendusotsus 2015/789 on kehtetu, kuna see rikub sobivuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid, arvestades et selles on meetmetena ette nähtud likvideerida peremeestaimed, olenemata nende tervislikust seisundist, taimed, mis on teadaolevalt nakatunud bakteriga *Xylella fastidiosa*, ja taimed, millel on nähud, mis viitavad võimalikule nakatumisele või nakkuskahtlusele, nägemata ette mingil kujul hüvitist omanikele, kes ei ole bakteri leviku eest vastutavad.

127. Euroopa Kohtul on juba olnud korduvalt võimalus otsustada liidu õiguse rakendamiseks liikmesriikide võetud meetmetega omanikele tekitatud kahju hüvitamise üle.

128. 6. aprilli 1995. aasta kohtuotsuse Flip ja Verdegem [62] kohaselt, mis tehti liidu õigusnormide kohta seoses klassikalise seakatkuga, ei kavatsenud liidu seadusandja selle haiguse tõrjeks meetmete vastuvõtmisega reguleerida rahalisi aspekte seoses nende meetmete rakendamisega asjaomaste loomade omanike poolt ja eelkõige kehtestada nendele omanikele hüvitise maksmise meetmeid [63]. Kuna liidu õiguses sellekohased õigusnormid puuduvad, kuulub hüvitise maksmine omanikele, kelle sead liikmesriigi ametivõimude korraldusel nimetatud haiguse tõrje meetmete raames tapeti, iga liikmesriigi pädevusse [64].

61 — Vt selle arvamuse lk 97.

62 — C-315/93, EU:C:1995:102.

63 — Punkt 25.

64 — Punkt 30.

129. Euroopa Kohus kinnitas oma kohtupraktikat 10. juuli 2003. aasta kohtuotsuses Booker Aquaculture ja Hydro Seafood [65], mis tehti liidu õigusnormide kohta, millega kehtestatakse teatavate kalahaiguste tõrje miinimummeetmed. Olles sedastanud, et liidu seadusandja võib talle põllumajanduspoliitika valdkonnas antud ulatusliku kaalutlusõiguse raames leida, et on kohane hüvitada nende ettevõtete omanikele, kus loomad hävitati ja tapeti, tekkinud kahju kas osaliselt või täielikult, järeldas Euroopa Kohus, et selle tõdemuse põhjal ei saa teha järeldust, et liidu õiguses on üldpõhimõte, mis kohustaks igas olukorras hüvitist maksma [66].

130. Euroopa Kohus kordas taas seda kohtupraktikat oma 22. mai 2014. aasta kohtuotsuses Érsekcsanádi Mezőgazdasági [67], mis puudutas liidu õigusnormi, millega kehtestati linnugripi tõrjemeetmed, täpsustades, et see oli kohaldatav ka kohtuasjas, milles tehti nimetatud kohtuotsus, „võttes eelkõige arvesse asjaolu, et […] kõne all olevad siseriiklikud meetmed on leebemad võrreldes hävitamise ja tapmise meetmetega [10. juuli 2003. aasta] kohtuotsuse Booker Aquaculture ja Hydro Seafood aluseks olnud kohtuasjas[[68]]“ [69].

131. Õiguskeskkond on alates 6. aprilli 1995. aasta kohtuotsusest Flip ja Verdegem (C-315/93, EU:C:1995:102) ja 10. juuli 2003. aasta kohtuotsusest Booker Aquaculture ja Hydro Seafood (C-20/00 ja C-64/00, EU:C:2003:397) siiski põhjalikult muutunud.

132. Alates Lissaboni lepingu jõustumisest on oluline kohaldada põhiõiguste osas hartat, milles on sätestatud nii omandiõigus kui ka õigus õiglasele hüvitisele omandiõigusest ilmajätmise korral. Harta artikli 17 lõike 1 kohaselt ei tohi „[k]elleltki […] tema omandit ära võtta muidu kui üldistes huvides ja seaduses ette nähtud juhtudel ja tingimustel ning õigeaegse ja õiglase hüvituse eest. Omandi kasutamist võib reguleerida seadusega niivõrd, kui see on vajalik üldistes huvides“.

133. Vastavalt selgitustele harta artikli 17 [70] kohta, mida tuleb vastavalt ELL artikli 6 lõike 1 kolmandale lõigule ja selle sama harta artikli 52 lõikele 7 harta tõlgendamisel arvesse võtta, vastab see artikkel 17 Roomas 4. novembril 1950 alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni lisaprotokolli artiklile 1.

134. Vastavalt Euroopa Inimõiguste Kohtu väljakujunenud kohtupraktikale sisaldab Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 1 artikkel 1 kolme „eraldiseisvat“, aga „üksteist täiendavat“ normi. Esimene, mis väljendub esimese lõigu esimeses lauses, sedastab omandiõiguse järgimise põhimõtte, mis on olemuselt üldine, samas kui teised kaks normi reguleerivad spetsiifilisi omandiõiguse riive juhtusid. Teine norm, mis on esitatud sama lõigu teises lauses, puudutab omandi võtmist ja teatavate tingimuste seadmist. Lõpuks teises lõigus märgitud kolmanda normiga antakse osalisriikidele õigus kehtestada seadusi, mida nad peavad vajalikuks vara kasutamise reglementeerimiseks [71].

135. Igal juhul kohustab Euroopa Inimõiguste Kohus täitma proportsionaalsuse nõuet, mis avaldub konkreetselt põhimõttes, et üldisest huvist lähtuvate nõuete ja imperatiivsete omandiõiguse kaitse nõuete vahel tuleb leida „õiglane tasakaal“ [72].

65 — C-20/00 ja C-64/00, EU:C:2003:397.

66 — Punkt 85.

67 — C-56/13, EU:C:2014:352.

68 — C-20/00 ja C-64/00, EU:C:2003:397.

69 — Kohtuotsus, 22.5.2014, Érsekcsanádi Mezőgazdasági (C-56/13, EU:C:2014:352, punkt 49).

70 — Vt selgitused põhiõiguste harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17).

71 — Euroopa Inimõiguste Kohus, 23.9.1982, Sporrong ja Lönnroth vs. Rootsi, CE:ECHR:1982:0923JUD000715175, p 61.

72 — Euroopa Inimõiguste Kohus, 23.9.1982, Sporrong ja Lönnroth vs. Rootsi, CE:ECHR:1982:0923JUD000715175, p 69.

136. Meetme korral, millega võetakse isikult tema omand, eeldab õiglane tasakaal tingimata, välja arvatud „erakorralistel asjaoludel“, „mõistliku“ suurusega määratud hüvitise maksmist. Vara kasutamise õigusnormide alla kuuluvates olukordades või olukordades, mida ei saa liigitada kindlasse kategooriasse, lahendatakse hool tagada üldise huvi nõuete ja imperatiivsete isiku põhiõiguste kaitse nõuete vahel „õiglane tasakaal“ teisiti, sest omanikule hüvitise maksmine on siis ainult üks tegur, mida tuleb kaalul olevate huvide vahelise „õiglase tasakaalu“ üldisel hindamisel arvesse võtta. See „õiglane tasakaal“ puudub, kui asjaomane isik kannab „erilist ja ülemäärast kahju“[73], mis on taotletava üldise huviga eesmärgi suhtes ebaproportsionaalne, ilma et seda kahju kompenseeritaks piisava hüvitisega.

137. Ilma et oleks vaja välja selgitada, kas nakatunud taimi ümbritseval 100 meetri raadiusega alal asuvate taimede likvideerimisega nende tervislikust seisundist olenemata kaasneb omandi võtmine, nii et see oleks samastatav tõelise faktilise sundvõõrandamise meetmega, piisab sellest, kui tõdeda, et see meede on ilmne sekkumine põhikohtuasja kaebajate omandiõigusesse. Arvestades asjaomastele omanikele sellest tulenevaid eriti kahjustavaid tagajärgi, näib, et nimetatud meetmega saab saavutada õiglase tasakaalu üldise huvi nõuete ja omandiõiguse kaitse nõuete vahel ainult tingimusel, et asjaomane maa omanik saab hüvitist. Harta artiklist 17 tuleneb seega, et mängus olevate huvide õiglase tasakaalu tagamiseks on kõrvaldatud taimede omanikel õigus saada nende varade väärtusega mõistlikult proportsionaalset hüvitist.

138. Kuna õigus saada hüvitist tuleneb otseselt harta artiklist 17, ei saa sellekohaste õigusnormide puudumist direktiivis 2000/29 ja rakendusotsuses 2015/789 tõlgendada nii, et see välistab selle õiguse. Järelikult ei saa põhikohtuasja kaebajad liidu seadusandjale ette heita, et kuna ta ei ole ette näinud hüvitamiskorda, siis on ta rikkunud sobivuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

139. Vastavalt harta artikli 51 lõikele 1 on selle sätted ette nähtud liikmesriikidele liidu õiguse kohaldamise korral. Tuleb aga märkida, et liikmesriigid kohaldavad liidu õigust selle sätte tähenduses, kui nad kehtestavad likvideerimis- või leviku tõkestamise meetmed rakendusotsuse 2015/789 kohaldamiseks, mis on ise vastu võetud direktiivi 2000/29 rakendamisel[74]. Seega on nad harta artikli 17 kohaselt kohustatud kehtestama korra, millega antakse asjaomaste maade omanikele hüvitis, mis on mõistlikult vastav hävitatud taimede väärtusele.

140. Märgin muuseas, et – nagu seda rõhutab komisjon – liikmesriigid võivad üldistes huvides omandiõigusele tekitatud kahju hüvitamiseks ette nähtud hüvitamissüsteemide jaoks saada määruse (EL) nr 652/2014[75] raames liidu kaasrahastavat toetust.

141. Kõikidest esitatud põhjendustest tuleneb, et esitatud küsimuste analüüsimisel ei tuvastatud ühtegi elementi, mis võiks mõjutada rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 kehtivust.

73 — Euroopa Inimõiguste Kohus, 23.9.1982, Sporrong ja Lönnroth vs. Rootsi, CE:ECHR:1982:0923JUD000715175, p 73.

74 — Siinkohal ei nõustu ma 22. mai 2014. aasta kohtuotsuse Érsekcsanádi Mezőgazdasági (C-56/13, EU:C:2014:352) punktis 55 valitud lahendusega.

75 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. mai 2014. aasta määrus, millega nähakse ette sätted toiduahela, loomade tervise ja heaolu ning taimetervise ja taimse paljundusmaterjaliga seotud kulude haldamise kohta ning muudetakse nõukogu direktiive 98/56/EÜ, 2000/29/EÜ ja 2008/90/EÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EÜ) nr 178/2002, (EÜ) nr 882/2004 ja (EÜ) nr 396/2005, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/128/EÜ ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1107/2009 ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsused 66/399/EMÜ, 76/894/EMÜ ja 2009/470/EÜ (ELT 2014, L 189, lk 1).

IV. **Ettepanek**

142. Esitatud põhjendusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus, Itaalia) esitatud küsimustele järgmiselt:

Komisjoni 18. mai 2015. aasta rakendusotsuse (EL) 2015/789 *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) liitu sissetoomise ja seal levimise vastu võetavate meetmete kohta artiklit 6 tuleb tõlgendada nii, et asjaomane liikmesriik peab selle lõikes 2 ette kirjutatud meedet taimede likvideerimiseks rakendama pärast selle lõikes 4 ette nähtud bakteri vektorite tõrje fütosanitaartöötluste tegemist.

Esitatud küsimuste analüüsimisel ei tuvastatud ühtegi tegurit, mis võiks mõjutada rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 kehtivust.